

De superieure seksualiteit (de Volkskrant, 1 April 2017)

Marli Huijer

Zonder vrouwelijke vreugde is beschaving onmogelijk, zegt de Duitse filosoof Peter Sloterdijk, **die een boek schreef over het mysterie van het vrouwelijk orgasme. Scheidend Denker des Vaderlands Marli Huijer zoekt Sloterdijk op aan de vooravond van de Maand van de Filosofie, die vandaag begint.**

Interview

'Geen wetenschapper kan verklaren waarom er zoiets als een vrouwelijk orgasme is. Alle verklaringen die we kennen zijn problematisch.'

Ik ben net aangekomen in het huis van Peter Sloterdijk, de beroemde Duitse filosoof. Of eigenlijk in het huis van zijn vriendin, in een dorpje in de Provence. Sloterdijk heeft zojuist paddestoelen gebakken die hij na het interview in deeglapjes zal wikkelen en met eidooier zal bestrijken, om ze dan in de oven te zetten. Nu zitten we voor een open haard die niet brandt. Sloterdijks vriendin Bea, aan wie zijn nieuwe boek is opgedragen, is bij het gesprek aanwezig, net als een Nederlandse vriendin die bij hen logeert. Drie vrouwen in zijn nabijheid: het bevalt de filosoof, die elke vraag lachend beantwoordt, prima. 'Ik ben vandaag in een zeer goed humeur!'

De vrouwelijke seksualiteit is superieur aan de mannelijke: heel kort samengevat is dat het leitmotiv van Sloterdijks boek *Het Schellingproject*, dat nu in Nederlandse vertaling is verschenen. In *Het Schellingproject* vatten vijf wetenschappers het plan op een onderzoek te starten naar de relatie tussen de Duitse natuurfilosofie, met name die van Friedrich Schelling (1775-1854), en de vrouwelijke seksualiteit. Het gaat ze vooral om het mysterie van het vrouwelijke orgasme. Wat is er met de vrouwelijke seksualiteit gebeurd in de honderdduizenden jaren die ons scheiden van de eerste mensachtigen? Want, zoals een van de hoofdpersonen die 'Peer Sloterdijk' heet schrijft: 'Het is tamelijk zeker dat Eva gedurende de erotisch duistere tienduizenden jaren relatief weinig aangename gevoelens moet hebben gehad ten aanzien van het bezoek van de duistere dekker. Als het kort en zonder problemen verliep, mocht ze tevreden zijn.'

De eerste helft van het boek bestaat uit de lange e-mails die de wetenschappers elkaar sturen voor ze elkaar zullen treffen in Karlsruhe, waar ze over hun project zullen praten. De tweede helft begint met een verslag van die bijeenkomst, genotuleerd door Beatrice, een van de vrouwen van de groep, en vervolgt met nieuwe e-mails - de groep heeft dan van de wetenschapscommissie in Bonn te horen gekregen dat hun project niet subsidiabel is.

Al in de eerste mailwisseling sluiten de wetenschappers een zogeheten 'potlach-verdrag' met elkaar, geïnspireerd op 'een uiterst indrukwekkend eerlijkeheidsritueel zoals dat is overgeleverd

bij Amerikaanse prairie-indianen'. Een van de deelnemers mailt de anderen hoe de indianen, voor ze op oorlogspad gingen, in een kring rond het vuur gingen zitten om elkaar te vertellen over hun seksuele belevenissen vanaf het moment dat ze de vorige keer de strijdbijl begroeven. Alles wordt opgebiecht, ook buitenechtelijke escapades. Daarna zijn de mannen weer broeders en is er harmonie: 'Op het oorlogspad tellen alleen moed en samenwerking, en daarbij zou seksuele jaloezie alleen maar een storende, zelfs verachtelijke werking hebben.'

In de mails graven de wetenschappers vervolgens in hun geheugen en halen er seksuele herinneringen uit, die ze uitgebreid opdissen. Een recensent van Die Zeit noemde Het Schellingproject om die reden een pornografische roman en omschreef het boek als 'een projectie van mannelijke geilheid.' Volgens de uitgever is het meer een 'moderne briefroman over de aard van de mens', een 'autobiografische herinnering aan de seksuele bevrijding van de jaren zestig' én een 'erotische roman'.

Belangrijker dan onder welk genre je Het Schellingproject zou scharen, is de kern van het boek: vrouwen dragen de wereld, alles staat of valt met de vrouw, de man doet er niet toe. Opmerkelijke boodschap, aangezien de Duitse filosofie niet echt bekend staat om haar vrouwvriendelijkheid. Grote filosofen als Hegel, Schopenhauer en Nietzsche waren regelrechte vrouwenhaters.

U heeft sinds de jaren tachtig een grote hoeveelheid filosofieboeken geschreven. Waarom nu een roman?

'Voor mij is Het Schellingproject geen roman, maar een verslag. Het is wetenschapssatire. Ik heb mijn filosofie van meet af aan gemengd met parodie. In mijn werk is altijd een dubbele klank aanwezig. Dat heb ik gemeen met Nietzsche.

'Als Nietzsche argumenteert, vind ik hem niet indrukwekkend. Maar in zijn parodieën komt hij tot onvergelykbare hoogte. Als Nietzsche de toon van de bijbel nabootst, de taal van andere disciplines gebruikt of de stijl van de Franse moralisten ontsluit voor het Duitse filosofische proza en integreert, in Morgenröde - wat een geweldig boek is dat -, of in Menschlich al te menschlich, of in Die vrolijke wetenschap, bereikt hij een hoogtepunt in de Duitse taal. 'Dat mengen van de taal met parodistische elementen doe ik ook, op afstand van hem. Daarom heet Het Schellingproject in de originele versie 'een verslag'. Het boek wil de verschillende stemmen laten horen van vijf, later zes wetenschappers die bevangen door een autohypnotisch elan een groot onderzoekproject opzetten naar de evolutionaire betekenis van de vrouwelijke seksualiteit en het vrouwelijke orgasme. Ieder van hen heeft een andere grondtoon, en het verslag als geheel biedt het volledige perspectief.'

Hoe serieus moeten we de stelling van het boek nemen, dat de vrouwelijke seksualiteit en het vrouwelijke orgasme superieur zijn aan die van de man?

'Die stelling is het leitmotiv van het boek. Maar dat wilde ik niet meteen oppakken. Eerst vraag ik hoe zoiets als de dierlijke seksualiteit is ontstaan. Wat is er gebeurd toen eencellige dieren, de amoeben en de bacteriën, van de eencellige deling overgingen naar de tweedeling, naar de seksuele polariteit? Dat is een natuurhistorisch wonder. Daarom verschijnt de Duitse

natuurfilosoof Schelling aan de horizon, want in de natuur zijn veel grootse dingen gebeurd. Wetenschappers gaan ervan uit dat het hele drama pas begint als bij de zoogdieren het ei in het lichaam van de vrouw wordt geplaatst.'

In Het Schellingproject schrijft Désiree, de vrouwelijke filosoof van het gezelschap, in een mail aan de anderen: 'Het fallische gedrag van de man is niets anders dan een manoeuvre om de vernedering als gevolg van het wegstoppen van het ei in de baarmoederlijke bijna-onbereikbaarheid te verdoezelen. Wat is een erectie anders dan een merkwaardige vlucht naar voren? Is ze niet slechts een aanvraag voor kortstondige toelating tot de ontrukte grootheid? Er is niets komischer dan een erectie. De fallus is op de keper beschouwd niet meer dan een overschatte paddenstoel.'

Sloterdijk: 'Elk verstandig insect, elk reptiel, elke vogel en elke vis legt het ei buiten zichzelf. Maar het ongelooflijke imperialisme van het voortplantingsapparaat heeft het vrouwelijke lichaam met keizerlijke macht bekleed. En als het ei eenmaal binnen is, moet er zoiets als seks via geslachtsorganen plaatsvinden. 'Daar begint de goddelijke komedie van de genitaliën', schrijft Désiree. Dat is natuurlijk niet alleen een komedie, maar ook een beetje een inferno.'

Geeft het naar binnen gaan van het ei vrouwen hun speciale macht? Er wordt nu vaak gezegd dat mannen voor de voortplanting niet meer nodig zijn. Vrouwen bekleden bovendien maatschappelijk steeds vaker de hoogste posities. Maakt de verinnerlijking van het ei de man uiteindelijk overbodig?

Schaterlachend: 'Dat is verschrikkelijk!'

Maar speelt het op de achtergrond mee?

'Het boek zelf verkondigt volgens mij een zeer vrouwvriendelijke stelling. Het is troubadourlyriek in een filosofische toonsoort. Geen wetenschapper kan verklaren waarom er zoiets als een vrouwelijk orgasme is. En dan zijn er ook nog eens vrouwen die nooit een orgasme hebben.

'Het orgasme is geen genetisch stabiele kwaliteit van de vrouw. Het heeft ook een culturele kant, die mentaal wordt teruggekoppeld. Dat is de stelling van Désiree. Het orgasme is volgens haar een luxe. Want wie heeft gezegd dat de mens plezier zou moeten beleven? Zelfs Sigmund Freud, die toch een verstandige man was, stelde: 'Dat de mens gelukkig is, is niet in het plan voorgeschreven.'

'En hoe vaak is er in de cultuurgeschiedenis niet gezegd dat vrouwen géén plezier dienen te hebben? Bepaalde tradities in de moslimcultuur stellen ook nu nog dat de erotiek van vrouwen moet worden vermeden. Alleen de man moet genieten, de vrouw moet zich rustig houden.'

Als ik opper dat je plezier evolutionair gezien ook als een functie van de overleving zou kunnen zien - gelukkig bestaat er zoiets als plezier in de seksualiteit, waarom zouden vrouwen anders nog een man toestaan seks met haar te hebben? - antwoordt Sloterdijk met een opmerking over Boccaccio.

Volgens hem is Boccaccio de oervader van het Europese feminisme. In zijn Decamerone schreef deze 14de-eeuwse Italiaanse dichter en geleerde honderd verhalen die worden verteld door zeven vrouwen en drie mannen. Ze zijn op de vlucht voor de pest. 'Boccaccio's vertellingen, vooral die van de vrouwen, zijn het grote antidepressivum van de moderne Europese cultuur. Als vrouwen depressief worden, houdt alles op. Want aan het goede humeur van vrouwen hangt het hele gewicht van de wereld. Mannen kunnen nog de oorlog in en zich daar amuseren, maar de treurigheid van vrouwen draagt het risico in zich dat de wereld ten onder gaat.'

Dus als vrouwen geen plezier zouden beleven aan de seksualiteit, is het einde van de mensheid in zicht?

'We zouden een volgende stap moeten uitvinden. Technisch is het mogelijk om de voortplanting kunstmatig uit te voeren.'

Dat is een biologisch argument.

'Het sociaal-psychologische argument is dat zonder vrouwelijke vreugde beschaving onmogelijk is. Vrouwen moeten plezier hebben, dat wisten ze in de Middeleeuwen al. Het is de basis van de troubadourlyriek. De Hollanders hebben geluk gehad dat prins Claus geen koning was. Zijn treurigheid heeft niet tot de ondergang van het vaderland geleid. Dat zou wel gebeurd zijn als de koningin triest was geweest.'

Een van de wetenschappers in Het Schellingproject, 'Peer Sloterdijk' (die in alle opzichten op zijn schepper lijkt) verwerkt de teleurstelling over de afwijzing van het onderzoeksproject door een opera te schrijven over Tiresias, de Oudgriekse ziener. In een ruzie tussen Zeus en Hera over de vraag welk geslacht het grootste plezier beleeft aan het liefdesspel, kiest Tiresias de zijde van Zeus. Hij stelt dat de lust van de vrouw wel negen keer groter is dan die van de man. Hera is woest, omdat Tiresias daarmee het best bewaarde geheim van de vrouw verraadt. Voor straf neemt ze hem het licht uit de ogen.

Het is een mooi verhaal, maar het bewijst niet dat vrouwen seksueel superieur zijn. Tijdens het lezen van uw boek vroeg ik me vaak af: hoe weet u, als man en filosoof, hoe vrouwen seksualiteit ervaren?

'Ik heb veel gelezen, vooral literaire vertellingen over seksualiteit. De literatuur die vrouwen zelf over seksualiteit hebben geschreven is helaas ongelooflijk slecht. Alleen Het ritsloze nummer van Erica Jong vond ik indertijd een mooi boek. Maar voor mij is het niet zo belangrijk wie over het vrouwelijk plezier in de seksualiteit schrijft of spreekt. Hoofdzaak is dat het belangrijk is. Iets klopt omdat het evident is. Je moet je beroepen op de evidentie. De antropologie zou zeggen dat ik de methode van de participerende observatie heb gebruikt.'

Dat is nog steeds alleen observatie en niet ervaring, en in uw geval: de mannelijke observatie.

'Ja, eh... Billy Wilder heeft daarop het klassieke antwoord gegeven: Nobody is perfect. Ik kon geen geslachtsverandering ondergaan om het boek beter te maken.' Met een blik naar de vrouwen om hem heen: 'Toch?'

Aan het einde van het boek schrijft Beatrice in een mail die alleen aan Desiree is gericht, dat ze in haar huis seks heeft gehad met vier Oost-Europese verhuizers. Het duurt niet lang: 'Die kerels leken vertrouwen te hebben in mijn beschikbaarheid, en ik was niet in de stemming om ze voortijdig weg te sturen. Achteraf bezien begrijp ik niet waarom ik meedeed aan wat er nu gebeurde', schrijft ze. 'Meedoen is niet het juiste woord.'

Voor mij onderstreept de scène vooral dat de auteur geen idee heeft van de vrouwelijke seksualiteit. Hier is toch geen sprake van plezier? Het komt meer over als een verkrachtingsscène.

'Nee, nee, nee. Het is geen verkrachting.' Sloterdijk roept zijn vriendin erbij en vertelt haar dat 'onze lezeres hier' meent dat de gebeurtenis met de verhuizers een verkrachting was. 'Nee', zegt zijn vriendin. 'Nee, nee. Het was pure lust! Een gelegenheid.' Sloterdijk, lachend: 'Als ik het woord plezier nog één keer hoor, trek ik mijn revolver.' Het is een parafrase op een zin die vaak aan Göring wordt toegeschreven, alleen ging het toen om cultuur in plaats van plezier.

'Het is hoe dan ook nooit mijn bedoeling geweest een impressionistische roman te schrijven. Het gaat mij om het thema. Waarom heeft de natuur aan bepaalde levensvormen zulke hoge libidineuze premies gegeven? De meeste dieren copuleren maar één of twee keer per jaar. De mens heeft de luxe van een chronisch libido. Het is mysterieus, dat overschot aan seksuele energie. Waarom steekt de vrouw zoveel energie in de seksualiteit? Dat heb ik als het grootste raadsel naar voren gebracht. Je kunt proberen het te verklaren vanuit het plezier. Maar 'plezier' is een te licht woord voor zo'n zware zaak. Er zit in de seksualiteit ook een mysterie.

'Volgens Desiree is het werkelijke geheim dat de seksualiteit zinloos is geworden. Voor de voortplanting is deze niet echt meer nodig. Sterker nog, de vrouw kan pas ten volle van de seksualiteit genieten als de kinderen het huis uit zijn. Dan gaat ze er pas echt vol voor.'

PETER SLOTERDIJK (1947)

De zoon van een Duitse moeder en een Nederlandse vader is een van de meest toonaangevende Duitse filosofen. Tot zijn pensioen was hij rector en hoogleraar filosofie en esthetica aan de Hochschule für Gestaltung in Karlsruhe. In 1983 kreeg hij grote bekendheid met zijn Kritiek van de cynische rede. Tientallen cultuurfilosofische boeken volgden. In het Nederlands verschenen onder meer Regels voor het mensenpark, Sferen (een trilogie) en Je moet je leven veranderen. Van 2002 tot 2012 was hij duo-gastheer van het Duitse televisieprogramma Das Philosophische Quartett. Onlangs verscheen zijn tweede literaire werk Het Schellingproject in Nederlandse vertaling.

MARLI HUIJER (1955)

De hoogleraar publieksfilosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam was de afgelopen twee jaar Denker des Vaderlands; deze maand wordt ze opgevolgd door René ten Bos. Huijer studeerde geneeskunde en filosofie en promoveerde op het werk van Foucault. Van 2002 tot 2005 bekleedde zij de Opzij-leerstoel Gender en Biomedische Wetenschappen aan de Universiteit Maastricht. Eerder publiceerde zij boeken over tijdsordening (Ritme), over sociale ordening (Discipline) en over achterblijven na emigratie (Achterblijven). Deze week verschijnt Leve de publieksfilosofie! Belevissen van een Denker des Vaderlands.

FRIEDRICH SCHELLING (1775-1854)

Duitse natuurfilosoof die na een studie theologie op 23-jarige leeftijd hoogleraar filosofie in Jena werd. Hij onderhield daar nauwe betrekkingen met Goethe, Schubert en de romantici van zijn tijd. Op zijn 22ste ontwierp hij een natuurfilosofie, waarin hij de natuur enerzijds opvatte als één groot organisme dat door de natuurwetenschap kan worden bestudeerd, en anderzijds als een oerbeginsel of oer-energie die aan alle onderscheidingen voorafgaat. De idee van het oer-ene, waarin geen onderscheid bestaat tussen subject en object, tussen man en vrouw, ontleende hij aan de Indiase filosofie. Schelling was op jonge leeftijd bevriend met Hegel, maar die vriendschap liep stuk na de publicatie van Hegels Fenomenologie van de geest.

Het ongelooflijke imperialisme van het voortplantings-apparaat heeft het vrouwelijke lichaam met keizerlijke macht bekleed

Waarom steekt de vrouw zoveel energie in de seksualiteit? Dat heb ik als het grootste raadsel naar voren gebracht